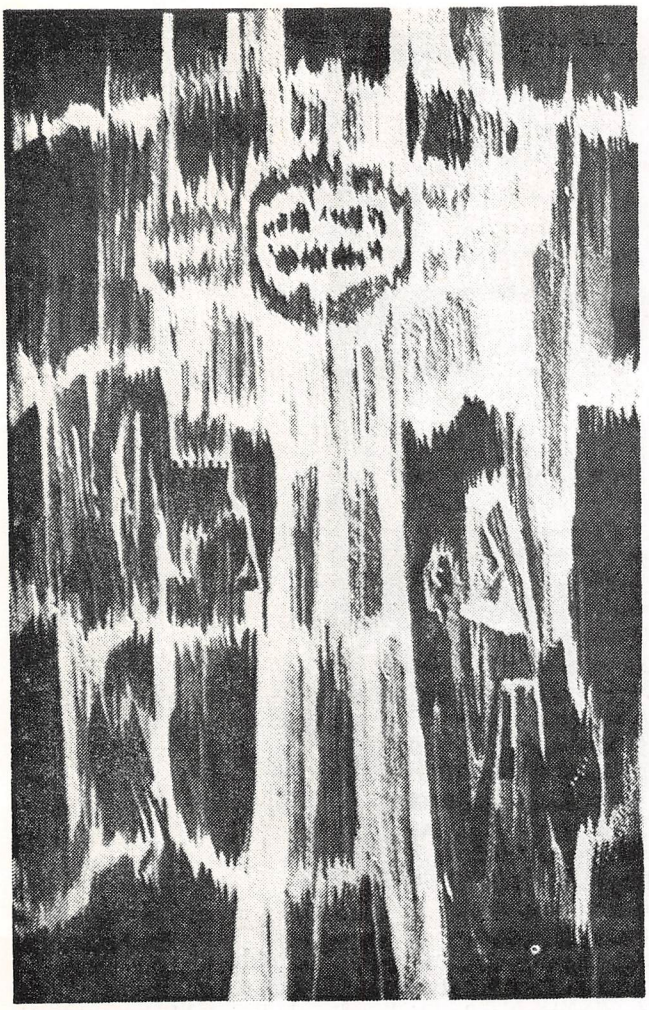

A. TAMOŠAITIENĖ DIENA

sikaltimo pobūdis, rojaus geografinė vieta, Nojaus arkos istorija — tai tik vienas kitas šv. Rašte užregistruotų ir detaliai aprašytų faktų bei įvykių, kurių mokslas šiais laikais nebepriima. Ne taip jau paprasta priminti, kad šv. Raštas nėra geografijos, gamtamokslio ar istorijos vadovėlis ir kad jis yra perdėm žmogiška knyga — žmonių parašyta, faktai tų laikų žmonių intelektualiniam lygiui prieinamu būdu išdėstyti ir nesuprantami dalykai žmogiškos interpretacijos pernelyg nekritiškai supopuliarinti — arba kad iš šv. Rašto, kuris buvo parašytas prieš kelis tūkstančius metų, negalima reikalauti XX amžiaus terminologijos, įžvalgos bei tikslumo. Sąmoningas tikintysis tai žino. Jam šv. Raštas yra Dievo žodis — ta raktinė priemonė gyvenimo prasmę surasti ir amžinybę pelnyti. To žodžio, ir tik to žodžio, jis šv. Rašte ir tejieško. Tačiau tam, kuris priima tik tai, kas save pateisina matematine precizija ir logine dedukcija — o tokių yra nemaža, — šv. Raštas, ypatingai Senasis Testamentas, kaip patikėtinas ir mokslinis šaltinis yra atmetamas.

Ne kitaip yra ir su Naujuoju Testamentu. Ten kalbama apie Švenčiausiąją Trejybę, transubstanciją, nuodėmių aleidimą, atpirkimą, malonės gyvenimą ir t. t., vad. apie dalykus, kurių, naudojant griežtųjų mokslų intelektualinę techniką, neįmanoma nė įrodyti nė patikrinti. Net ir teologai, šimtmečiais aiškinęsi, dėl daugybės dalykų nėra vienos nuomonės. Užtat ir klausimai, kuriuos šiandien stato ne tik netikį, bet ir Naujojo Testamento tikintieji — krikščionys, negali būti laikomi įžuliais: kodėl Dievas savęs neapreiškė paprasčiau? Kodėl Jis išganymui reikalingų tiesų bei faktų neišdėstė eiliniam žmogui suprantamu būdu? Kodėl tiek daug paslapčių? Kodėl visa taip komplikuota? ... Juk jei tikėjimas, ypatingai krikščionybė, taip svarbi žmogaus gyvenimui ir amžinybei apspręsti, tai kodėl ji Dievo ir Kristaus nepristatyta žmogui prieinamesne ir priimtinesne forma?

* * *

Suabejoti krikščionybės verte duoda progos krikščionybės istorija.

Jei koks nors tikėjimas savinasi aukščiausius idealus, kilniausius tikslus, sėkmingiausias priemones jiems pasiekti ir savo sekėjams žada neįsivaizduojamai gausų atlyginimą, tai, atrodo, būtų sunku įsivaizduoti, kad jis, šiuo atveju krikščionybė, galėtų turėti kokių nors tamsesnių istorijos dėmių. Tuo tarpu istorijos lapai kalba ir apie karus ir apie persekiojimus, ir apie inkviziciją, ir apie giljotinas, kurie kartkartėmis buvo įrankiu ir priemonėmis tą tikėjimą išlaikyti ir skleisti.

Susiskaldė krikščionybė — susiskaldė į daugybę sektų. Tas pačias tiesas ir tuos pačius faktus jos aiškina skirtingai, net gi viena kitai priešingai. Šimtmečius nešiotas ir puoselėtas melas, pagieža, pavydas ir net smurtas viena kitos atžvilgiu nebus lengvai užgesinti ir pamiršti. O vistik jos visos savinasi tą patį Kristų kaip savo mokytoją, tą patį šv. Raštą kaip savo tiesų ir dorovės dėsnių šaltinį, nors kelias taikon ir vienybėn tolimas ir sunkus.

Markso ir Engelso revoliucinis judėjimas savo praduose buvo socialinis ir ekonominis, ir šių sričių istorikai tvirtina, kad tas judėjimas vargu būtų tapęs ateistiniu ir antireliginiu, jei pati krikščionybė nebūtų davusi progos save sutapdinti su feodalizmu, buržuazija, status quo išlaikymu ir darbininkų klasės išnaudojimu. Tiesa, popiežius Leonas XIII šį revoliucinį antplūdį bandė sulaikyti ir krikščionybės reputaciją atstatyti garsiąja "Rerum Novarum" enciklika, bet ši, dėja, buvo pavėluota bent 50 metų.

Kaip į tas istorines klaidas pirštu rodančiam paaiškinti, kad krikščionybė nėra idealas, o tik kelias į idealą? Kaip jį palenkti priimti tą žiaurią gyvenimo tiesą, kad kiekvienas žmogus, taigi ir krikščionis, vra visados lydimas klaidos, ambicijų, pavydo, ir kad žmogus sukrikščionėtų, nepakanka krikšto ar eilinės praktikos, bet reikia pagrindinio, esminio ir egzistencinio pasikeitimo, kuris, prisimenant šv. Rašto Nikodemo įvykį (Jo. 3, 1), neįmanomas be absoliutinio ir besąlyginio senojo "aš" sunaikinimo ir atgimimo nauju žmogumi su visiškai nauja ir savita tapatybe? Nelengva krikščionybės istorijos klaidas suprasti, užtat taip sunku jas atleisti.

* * *

Net ir povatikaninės Bažnyčios reformos kaikuriems yra proga suabejoti krikščionybės tradicijų, gyvenimo normų ir apskritai tikėjimo vertybių pastovumu.

Vieniems atrodo, kad Bažnyčia reformuojasi pergreit ir perstipriai; kad perlengvabūdiškai atmetama, kas tūkstančiais metų buvo branginta; kad net struktūriniai pagrindai griaunami ant kurių Bažnyčia laikėsi. Šiems atrodo, kad kol dar ne pervėlu, reikia grįžti prie tvarkos ir rimties laikų, kada penktadieniais buvo susilaikoma nuo mėsos ir gavėnioje nuo šokių; kada altoriai nebuvo apsukti ir šventieji iš bažnyčių neišmesti; kada Švenč. Sakramentas buvo pagarbiausioje vietoje — didžiajame altoriuje; kada Mišios buvo lotynų kalba ir apskritai iš apeigų nebuvo

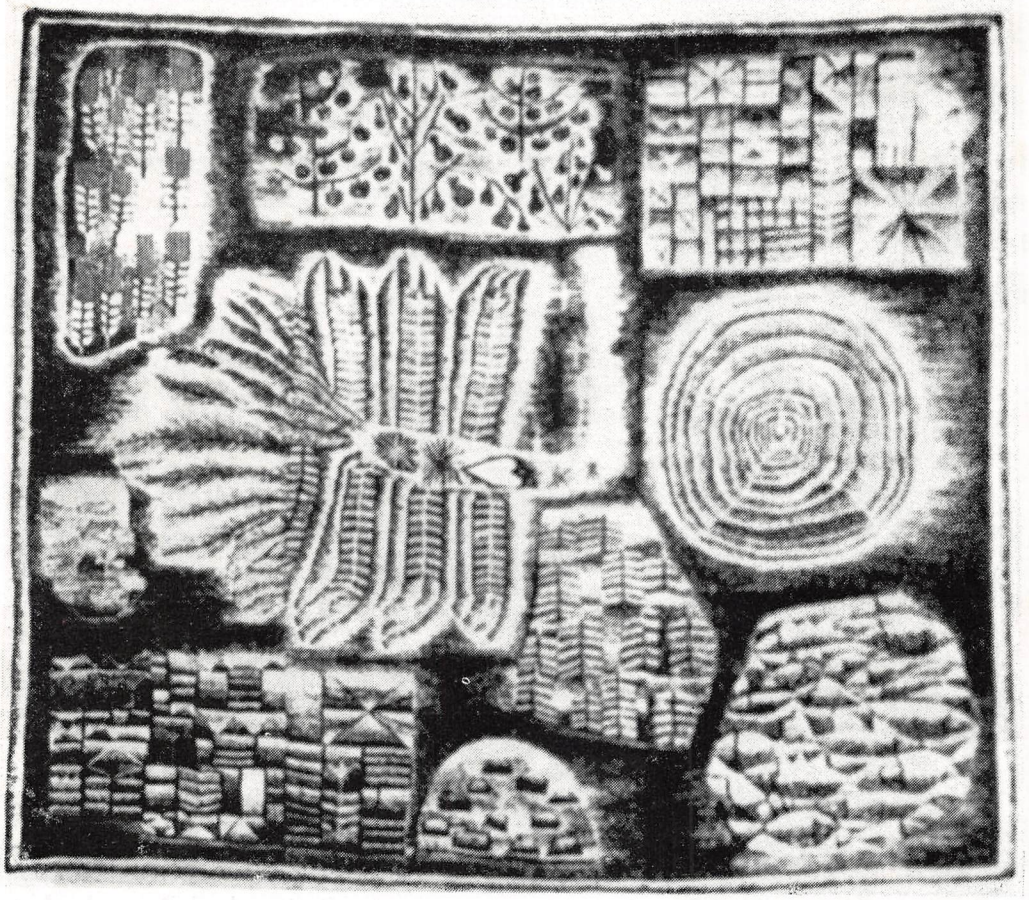

D. KVIETKEVIČIŪTĖ

IMPROVIZACIJA

(gobelenas)

nuimta mistiškumo skraistė; kada parapijas kunigai valdė, o pasauliečiai klausė; kada popiežius buvo aukščiausias autoritetas, o ne objektas demonstracijoms ir viešoms, jo vardą žeminančioms, net pačių Bažnyčios narių deklaracijoms.

Kitiems gi atrodo, kad Bažnyčia reformuojasi perlėtai ir kad jos reformos neina pakankamai giliai. Be jau iki šiol padarytų reformų, jie reikalauja ir moterystės kunigams ir kunigystės moterims; jie nebemato ausinės privačios išpažinties prasmės; jie siūlosi įrodyti, kad šiandieninė popiežiaus neklaidingumo samprata nesiremia nė šv. Raštu nė Kristaus valia; jie teigia, kad Kristus niekados neturėjęs intencijos steigti organizacinio judėjimo, ir kad formuota Bažnyčia su savo Romos kūrija, vyskupijomis, parapijomis, įstatų kodeksais ir ceremonialais yra žmogaus darinys, neturįs nieko bendro su Išganytojo kvietimu už Jį laisvai apsispręsti ir Jam "dvasioje ir tiesoje" tarnauti.

Abi frakcijos yra stiprios, abi turi sekėjų ir abi yra vedamos meilės Bažnyčiai ir tikėjimui. Dialogo jieškoma iš abiejų pusių, bet bendram susitarimui rasti bus reikalinga daug atdairos iš visų pusių. Tačiau būtų netikslu manyti, kad tik dabar akys atsivėrė. Reformų mintis nėra nauja. Ji buvo pakartotinai kelta anksčiau. Dar visai neseniai, žengiant į XX amžių jos pasireiškė taip vadinamu modernizmu, kurio pozityvios ir konstruktyvios idėjos, kartu su negatyviomis ir destruktyviomis, buvo radikaliomis priemonėmis sustabdytos popiežiaus Pijaus X. Reformos buvo siūlytos ir dar anksčiau — Apšvietos ir Prancūzų Revoliucijos metu. Tada, prieš porą šimtų metų, jos, nors ir triukšmingai reikalautos, nebuvo išgirstos. Gi šiandien jos, palyginti, tyliai ir palaipsniui įgyvendintos; kitos iš jų dar laukia savo pašaukimo. Įdomu pastebėti, kad jau tada buvo pageidauta suprastinti liturgiją ir ją atstatyti į pirmykštį stovį, Mišias aukoti ir sakramentus teikti liaudies kalba, į Mišias grąžinti dialogą ir liaudies giedojimą; jau tada buvo siūlyta iš religiniai mišrių vedybų nereikalauti katalikiško vaikų tikėjimo ir teisėtomis pripažinti religiniai mišrias vedybas, sudarytas prieš nekataliką kunigą; jau tada buvo raginta decentralizuoti Bažnyčios administraciją, susiaurinant Romos kūrijos galią ir daugiau galios suteikiant vyskupijų ordinarams bei sudarant bažnytinių provincijų sinodus vietiniams atskirų kraštų reikalams tvarkyti; jau tada buvo kelta mintis leisti kunigams laisvai apsispręsti vesti, ar ne.

Šios ir kitos reformos buvo pageidautos ir net reikalautos prieš 200 metų, bet, matyt, joms laikas dar nebuvo subrendęs. Tačiau niekas nebegali sulaikyti idėjų, kurių laikas atėjęs. Reformos buvo reikalingos. Jei Bažnyčia jų laiku nebūtų pradėjusi iš vidaus, jos vėliau galbūt būtų atėjusios iš šalies netvarkingai ir beatodairiškai. Popiežiaus Jono XXIII paskelbtas "Aggiornamento" nėra vientik pavasarinis apsivalymas liturgijos lauke; reformos giliai liečia visas pamatines gyvenimo problemas — teisingumo, socialines, ekonomines, politines, taikos ir kitas. Bažnyčia yra gyvas, augąs, nuolat tampąs, progresuojąs ir besikeičiąs kūnas. Dievo tiesos nesikeičia, bet užtat Bažnyčia ir bendrai krikščionybė turi nuolatos stebėti, kad jos Dievo joms patikėtą tikėjimo lobyną tiksliai ir įžvalgiai išsakytų.

* * *

Suabejoti krikščioniškąja pasaulėžiūra progą davė ir naujųjų laikų krikščioniškosios filosofijos krizė.

Kiek viduramžių, tiek ir naujųjų laikų krikščionybės teologai, neišskiriant nė garsiojo šv. Tomo akvi-